LAUSUNTO PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

Asia:

- HE 121/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä 121/2025 vp. Esitän perustuslakivaliokunnalle lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa:

1. Yleistä

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi muutoksista biometristen tietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin. Muutokset koskisivat poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja. Tietoja saisi käsitellä niiden alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poiketen myös muihin tarkoituksiin, joita olisi hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estäminen sekä eräiden vakavien rikosten ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Lisäksi tietoja saisi luovuttaa nykyistä laajemmin myös Schengenin tietojärjestelmään sekä maanpuolustuksen suojaamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

(2) Hallituksen esitys sisältää kattavat säätämisjärjestysperustelut sekä EU:n unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kuvaukset.

(3) Biometriset tunnistetiedot ovat arkaluonteisia henkilön yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvia tietoja, jotka ovat EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan ja rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joiden käsittely on mahdollista vain laissa erikseen säädetyn perusteella. Biometriset tunnistetiedot ovat myös valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisia tietoja (esim. PeVL 13/2017 vp, PeVL 40/2021 vp, PeVL 87/2022 vp). Euroopan unionin oikeuskäytännössä on myös katsottu, että esimerkiksi sormenjälkien ottaminen ja tallentaminen puuttuvat perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa tarkoitettuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan (Schwarz vastaan Stadt Bochum C-291/12). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut tuomioissaan, että biometristen tunnistetietojen käsittely merkitsee puuttumista yksilön yksityiselämän suojaan (esim. S. and Marper v. UK, 4.12.2008 ja Gaughran v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 13.2.2020).

(4) Perustuslakivaliokunta on arvioinut aiemmin sormenjälkitietojen käsittelyedellytyksiä passilain ja ulkomaalaislain lakiehdotusten käsittelyn yhteydessä (PeVL 14/2009 vp, PeVL 47/2010 vp). Valiokunta katsoi lausunnoissaan, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja *tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti*. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta *voidaan tällöin tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia*. Näissä lausunnoissa perustuslakivaliokunta on todennut, että sormenjälkitiedot eivät voi olla yleisesti käytettävissä poliisin operatiivisissa tehtävissä.

(5) Sittemmin perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 23/2002 vp ja PeVL 18/2024 vp), että erityisen vakavien rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen voi liittyä sellaisia painavia, perusoikeusjärjestelmäänkin palautuvia yhteiskunnallisia intressejä, jotka riittävästi perustelevat käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista. Valiokunnan mukaan näiltä osin on valtiosääntöisesti mahdollista tehdä rajattuja poikkeuksia käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen, mikäli huolellisesti laadittu sääntely kokonaisuutena arvioiden täyttää perus- ja ihmisoikeuksien vaatimukset ja on yhteensopivaa EU-oikeuden asettamien vaatimusten kanssa.

(6) Ehdotus merkitsee siten, arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimista muussa kuin siinä tarkoituksessa, johon ne on alun perin kerätty. Perustuslakivaliokunta on korostanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyden vaatimuksen ohella erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta ja pitänyt mahdollisena tehdä käyttötarkoitussidonnaisuudesta vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia (PeVL 40/2021 vp). Tällainen sääntely *ei myöskään saa johtaa* siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi *tai edes merkittäväksi käyttötavaksi* (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 14/2017 vp).

(7) Euroopan unionin tuomioistuin on korostanut henkilötietojen käyttötarkoituksen lisäksi myös käsittelyn laajuuden lainmukaisuuden arvioinnissa huomiota *suhteellisuusperiaatteen vaatimukset*, joita ilmentää tietosuojasääntelyssä säädetty käsittelyn minimointivaatimus (EUT C-268/21).

(8) Edellä esitetyn perusteella hallituksen esityksen tavoitteet suhteessa valtiosääntöisiin reunaehtoihin ovat mahdollisia, mutta sääntelytapa edellyttää vielä erikseen tarkempaa analysointia. Kaiken kaikkiaan hallituksen esityksen arvioinnissa on kysymys siitä, onko sääntely riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista sekä rajoittuuko biometristen tunnistetietojen käsittely vain välttämättömään ja muodostavatko tällaiset toissijaiset käyttötarkoitukset merkittävän aseman suhteessa rekistereiden alkuperäiseen käyttöön nähden. Edelleen merkitystä on EU-oikeudellisella suhteellisuusperiaatteella, joka rajoittaa myös lainsäätäjän mahdollisuuksia säätää suhteettoman laajasta henkilötietojen käsittelystä toissijaisiin käyttötarkoituksiin.

2. Käsittelyn toissijaiset tarkoitukset ja niiden käytön rajoittaminen

(9) Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt aiemmassa lausuntokäytännössään hyväksyttävänä sormenjälkitietojen käsittelyä sellaisten rikosten torjuntaan, havaitsemiseen tai tutkimiseen, joissa vähimmäisrangaistus on kolme vuotta, koska valiokunnan mukaan käsittelyä ei voitu pitää tällöin vähäisenä poikkeuksena (PeVL 21/2012 vp).

(10) Perustuslakivaliokunta on katsonut, että passirekisterin sormenjälkitietojen käyttämisen sallimista tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamisessa voitiin pitää sellaisena käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamisena, jota saatettiin vielä luonnehtia valiokunnan edellyttämällä tavalla täsmälliseksi ja vähäiseksi (PeVL 47/2010 vp).

(11) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan 15 b §:ssä säädettäisiin uudesta käsittelyperusteesta biometrisiin tunnistetietoihin. Ehdotuksen mukaan tietoja saisi käsitellä, jos se on välttämätöntä henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi poliisilain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa. Lisäedellytyksenä tälle ehdotetaan säädettäväksi, että käsittely olisi mahdollista vain, kun henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todentaa sitä osoittavasta asiakirjasta tai muista käytettävissä olevista tiedoista. *Ehdotuksen perusteluissa ei avata, miten laajaa tai toistuvaa tällä perusteella henkilötietojen käsittely tulisi olemaan.*

(12) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 15 d §:ssä ehdotetaan uutta käsittelyperustetta biometrisiin tunnistetietoihin. Ehdotuksen mukaan näitä tietoja saisi käsitellä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämiseksi silloin kun se on välttämätöntä. Lisäedellytyksenä tälle on, että henkilöä ei ole tunnistettu tai hänen henkilöllisyyttään saatu todennettua 5–8 §:ssä tarkoitettujen tietojen avulla. *Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan ”merkittävän vaaran” käsitteessä muualla lainsäädännössä säädettyyn käsitteeseen. Kuitenkin uuden säännöksen perusteluissa ryhdytään määrittelemään vaaran käsitettä kokonaisturvallisuuden sanaston perusteella. Perusteluissa esitetään myös esimerkkejä tilanteista, joissa biometrisiä tunnisteita voisi käyttää ”merkittävän vaaran” tilanteissa. Ehdotus jää kuitenkin epäselväksi, vaikka kysymys on lähtökohdiltaan lainsäädännössä jo käytössä olevasta käsitteestä, joka on epätäsmällinen. Siten tällä voi olla merkitystä sen suhteen, miten tehtäviään suorittava virkamies arvioi edellytyksiä käsitellä kulloisessakin tilanteessa biometrisiä tietoja. Myöskään käsite ei voi jäädä informaatio-ohjauksellisen sanaston varaan. Perusteluista ei myöskään ilmene, miten laajaa tai toistuvaa tällä perusteella henkilötietojen käsittely tulisi olemaan. Perusteluissa myös*

todetaan, että käsittelyä tultaisiin tulevaisuudessa tekemään jälkikäteisenä biometrisenä etätunnistamisena. Tällöin lähtökohtana lienee varsin laaja rekistereissä olevien tietojen massamuotoinen käsittely tekoälyn avulla.

(13) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 15 e §:ssä ehdotetaan uutta käsittelyperustetta biometrisille tunnistetiedoille silloin, kun kysymys on välttämättömästä rikoksen estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä. Pykälässä luetellaan ne rikokset, joiden estämisen, paljastamisen tai selvittämisen yhteydessä passi- tai henkilökorttirekisterin biometrisiä tunnistetietoja saisi käsitellä. Rikokset ovat laadultaan vaihtelevia muun muassa rangaistavuuden suhteen siten, että minimirangaistuksetkin vaihtelevat joistakin kuukausista 6 vuoteen. Kaikilta osin kysymys ei ole edes törkeästä tekomuodosta. Tältä osin esimerkiksi rikoslain 34 luvun 4 §:ssä tarkoitetun terveyden vaarantamista koskevan rikoksen tutkinnan yhteydessä biometrisiä tunnistetietoja voisi käsitellä lain sallimissa tilanteissa, mutta saman luvun 5 §:ssä tarkoitetussa teon törkeän muodon tutkinnassa tämä ei näyttäisi olevan mahdollista. Siten kysymys on kaiken kaikkiaan vakavuudeltaan ja merkitykseltään hyvin erityyppisistä rikoksista, joita poliisiviranomaiset pyrkivät estämään, paljastamaan tai selvittämään. Perusteluissa esitetään erityisenä syynä säännökselle järjestäytynyttä rikollisuutta. Hallituksen esityksessä todetaan, että näissä tilanteissa on arvioitu, että esimerkiksi vuoden 2024 tietojen perusteella lainkohtaa olisi sovellettu alle 100 tapauksessa ja että Keskusrikospoliisin arvion mukaan sormenjälkiä voitaisiin vertailla noin 250 tapauksessa vuositasolla, mutta kasvokuvien vertailusta ei ole esitetty arviota.

(14) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 15 f §:ssä ehdotetaan laajennettavaksi ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen biometristen tietojen käsittelyä myös rikoksiin, joista on säädetty rikoslain 20 luvun 19 tai 21 §:ssä, 21 luvun 6 a §:ssä, 25 luvun 2 §:ssä, 31 luvun 4 §:ssä, 34 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä taikka 41 luvun 2 §:ssä. Lisäksi tietoja saisi käsitellä sellaisen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Laajentamisen perusteet ovat samat kuin 15 e §:ssä.

(15) *Kaiken kaikkiaan biometristen tunnistetietojen käsittely toissijaisiin käyttötarkoituksiin laajennettaisiin perusteiltaan merkittävästi. Sinällään sääntelyehdotuksissa on pyritty rajaamaan tilanteita, joissa tietoja on luvallista käsitellä. Lisäksi määritellään muun muassa vertailun tulosten käytön sallitut tilanteet. Kuten edellä todettu jossain määrin käsittelyedellytyksiä koskevat säännökset ovat tulkinnanvaraisia. Tällä on merkitystä sen suhteen, miten suojatoimia koskevien säännösten riittävyyttä on arvioitava.* Tulkinnallinen sääntely voi muodostaa paitsi uhkia henkilötietojen käsittelyn laajuudelle, mutta myös tulkintaa tekevien virkamiesten oikeusturvalle (ks. esim. PeVL 4/2021 vp). Lisäksi hajautuneessa poliisihallinnossa ei ole tavatonta, että poliisin eri yksiköt tulkitsevat lakia eri tavalla.

(16) Ehdotusten keskeisenä ongelmana on se, *ettei niiden perusteella voida tehdä kovin luotettavaa arviota siitä, miten usein säännöksiä sovelletaan poliisin operatiivisessa toiminnassa ja miten laajaa käsittely tulisi olemaan. Välttämättömyyskriteeri ei välttämättä tarkoita sitä, että käsittely olisi poikkeuksellista. Siten sääntelyn käyttöperusteet eivät sulje pois mahdollisuutta siihen, että ne muodostavat merkittävänkin määrän käsittelytarpeita biometrisiin tunnistetietoihin toissijaisiin käyttötarkoituksiin.* Kuten todettu sääntely ei saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 14/2017 vp).

3. Suojatoimista säätäminen

(17) Perustuslakivaliokunnan mukaan arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 3/2021 vp ja siinä viitatut).

(18) Perustuslakivaliokunta on korostanut, että lakiehdotuksen suojatoimia koskevien säännösten tulisi olla konkreettisia ja muuhun sovellettavaan sääntelyyn nähden erityisiä (PeVL 48/2025 vp).

(19) Perustuslakivaliokunta on todennut toistuvasti, että tietojen suojaamista oikeudettomalta käytöltä ei voi perustaa vain rekisterinpitäjää tai tietojen käsittelijää koskevan virkavastuun varaan (PeVL 48/2025 vp, PeVL 4/2021 vp, PeVL 65/2018 vp, PeVL 52/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

(20) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 15 g:ssä säädettäisiin suojakeinoista, joilla pyrittäisiin kontrolloimaan biometristen tunnistetietojen käsittelyä. Käsittelystä päättäisi 15 c §:ssä, 15 d §:ssä, 15 e §:n 1 momentin ja 15 f §:n 2 momentin tilanteissa lakiehdotuksen mukaan pidättämiseen oikeutettu poliisimies, jolla tarkoitetaan pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettua poliisihallinnon palveluksessa olevaa virkamiestä. Siten päätöksen tekeminen on hajautettu poliisihallinnon eri yksiköihin, *mikä on omiaan aiheuttamaan myös erilaisia tulkintoja käsittelyn edellytyksistä.* Säännöksessä ei ole myöskään rajattu päätöksen tekevää virkamiestä mitenkään tavalla, jossa päätöksentekijä ei olisi suoraan yhteydessä käsittelyn perusteena olevaan asiaan. *Nähdäkseni suojakeinoa tulisikin täsmentää siten, että päätöksen tekemisen edellytykset tutkii ja päätöksen tekee virkamies, joka ei ole suorittamassa esimerkiksi sitä rikostutkintaa, jossa tietoja tarvitaan.* Samankaltaisia virkanimikkeisiin liittyvä oikeuksia tehdä pyyntöjä vertailun suorittamiseksi sisältyy 1. lakiehdotuksen 21 a §:ään ja 21 b §:ään.

(21) Lisäksi suojakeinona olisi, että biometrisiä tietoja saisi verrata vain asianmukaisen koulutuksen saanut poliisin palveluksessa oleva virkamies. Tapauksesta riippuen tämä tapahtuisi Keskusrikospoliisissa tai muussa poliisin yksikössä (uhrin tunnistaminen). Kuitenkin käsittelyoikeutta laajennetaan siten, että myös muu poliisin palveluksessa oleva virkamies voisi verrata kasvokuvatietoja henkilön alustavaksi tunnistamiseksi. Vertailun tekevän virkamiehen tulisi varmistaa tehdyn päätöksen perusteella, että edellytykset vertaamiselle ovat olemassa. *Esityksestä ei ilmene, millaisen virkatoimen 15 h §:n 3 momentin arvioinnin perusteella virkamies tekee. Ennakkokontrolloinnin ja virkatoimien todennettavuuden kannalta katsottuna arvioinnin tekemisestä tulisi tehdä kirjaukset poliisin tietojärjestelmään* (ks. PeVL 21/2025 vp, kappale 10).

(22)Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota sääntelyn epäsymmetriaan, joka koskee poliisihallinnon yksiköiden toimivaltasuhteita, joka voi olla omiaan aiheuttamaan säännösten soveltamisessa erilaisia tulkintoja kontrollisäännöksistä huolimatta. Tästä syystä laintulkinta ja päätöksenteko tulisi keskittää johonkin poliisihallinnon yksikköön, jos se on mahdollista.

(23) Passirekisterin, henkilökorttirekisterin ja ulkomaalaislain 131 §:ssä tarkoitettujen henkilötuntomerkkitietojen rekisterinpitäjänä toimii Poliisihallitus. Nämä tiedot ovat siten Poliisihallituksen hallussa olevia tietojärjestelmän tallenteita (ks. esim. PeVL 3/2009 vp ja PeVL 7/2019 vp) perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, joten ne kuuluvat tältäkin osin perusoikeussääntelyn piiriin.

(24) Viranomaisten väliseen tietojen saantiin sovelletaan yleislaintasolla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, julkisuuslaki), jossa on omaksuttu vahva viranomaisten erillisyyden periaate. Tämä pätee myös erityislainsäädännön soveltamisessa ja muutenkin suhteessa siihen, miten perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään arvioinut viranomaisten tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä (esim. esim. PeVL 53/2024 vp ja PeVL 62/2018 vp). Viranomaiset ovat lakia sovellettaessa toisiinsa nähden itsenäisiä. Tällä on myös vaikutuksensa viranomaisten tietojärjestelmissä ja rekistereissä olevien tietojen saamiseen eri viranomaisten välillä samastakin tietojärjestelmästä (PeVL 7/2019 vp). Oikeuskäytännön mukaan poliisin yksiköt ovat julkisuuslain tarkoittamia erillisiä viranomaisia (KHO 2024:98). Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 §:ssä säädetyn perusteella poliisihallinto koostuu Poliisihallituksesta, joka on keskushallintoviranomainen sekä valtakunnallisista yksiköistä, joita ovat keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu sekä paikallishallintoviranomaisista, jotka ovat poliisilaitoksia. Lisäksi poliisiyksiköihin kuuluu Suojelupoliisi, joka on sisäministeriön alainen yksikkö.

(25) Julkisuuslain systematiikan perusteella Poliisihallituksen ulkopuolisissa yksiköissä käsiteltäessä henkilötietoja edellä mainituista rekistereistä, tapahtuu käsittelyssä myös näiden tallenteiden antaminen, toiselle viranomaiselle, kuten Keskusrikospoliisille. Tällaista sääntelysystematiikkaa ei ole kuitenkaan omaksu henkilötietojen käsittelyssä poliisitoimessa

annetussa laissa, joten lainsäädäntö on tältä osin epäsymmetrinen. Kuitenkin Poliisihallitus vastaa viranomaisena ja rekisterinpitäjänä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin tietojen sekä ulkomaalaisten henkilötuntomerkkien käsittelystä.

(26) *Koska Poliisihallitus vastaa rekisteriensä henkilötietojen käsittelystä, tulisi sen rekisterinpitäjänä myös päättää tietojen käytöstä ehdotettuihin toissijaisiin tarkoituksiin*. Tällä luotaisiin sitä riippumattomuuden kontrollia, jota on myös EUT:n oikeuskäytännössä korostettu ennakkokontrollia painottavia ratkaisujen yhteydessä.

4. Suostumus tallentamisen edellytyksenä

(27) Hallituksen esityksen 15 a §:n mukaan ”asianomaisen henkilön suostumuksella rekisteriin talletetut biometriset tiedot saa liittää henkilön myöhemmin tekemään henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa koskevaan hakemukseen”. Säännös ei ole sinällään uusi, vaan se on säädetty aikanaan jo kumottuun henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin (761/2003), johon vuonna 2014 tehdyllä muutoksella (967/2014) lakiin lisättiin suostumusta koskeva säännös. Tuolloin perustuslakivaliokunta ei lausunut muutoksesta mitään (PeVL 21/2014 vp).

(28) Perustuslakivaliokunta on pitänyt oleellisena sitä, mitä voidaan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tietyssä tilanteessa, ja edellyttänyt suostumuksenvaraisesti perusoikeussuojaan puuttuvalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä, säännöksiä suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta, suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamisesta sekä sääntelyn välttämättömyyttä (Ks. PeVL 42/2016 vp, s. 3 ja siinä viitatut).

(29) Perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisena suostumusperusteisuutta siinä tilanteessa, että palvelun tarjoajan (rekisterinpitäjä/viranomainen) ja asiakkaan (rekisteröity) välillä on selvä vapaaehtoisuuteen perustuva yhteistyösuhde. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tässä suhteessa tärkeänä, että laista ilmenee selkeästi tällaisen palvelun luonne (PeVL 42/2016 vp).

(30) Lisäksi perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että jos suostumus on tarpeellinen jonkin palvelun tuottamisen ohessa, tulisi se hankkia tavalla, joka ei ole suoraan sidoksissa itse palvelutilanteeseen viranomaisen kanssa. Valiokunnan mielestä estettä ei ole sille, että tällainen suostumus säädetään hankittavaksi esimerkiksi digitaalisen alustan välityksellä asiakaspalvelutilanteesta tai viranomaismenettelystä erillään (PeVL 1/2018 vp, s. 11 ja PeVL 42/2020 vp, s. 2).

(31) *Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunnan tuoreemmassa lausuntokäytännössä esille nostetut seikat tulisi ottaa huomioon myös 15 a §:n sisällössä erityisesti vapaaehtoisuuteen, suostumuksen hankkimisen tapaan ja palvelun luonteeseen liittyvät vaatimukset huomioiden.*

5. Tietojen säilyttäminen

(32) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 38 §:ään tehtävän muutoksen mukaan 15 e §:ssä tarkoitettua henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometristen tietojen käyttämistä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi käsiteltyjä tietoja saisi käsitellä 10 vuoden ajan rekisteriin merkitsemisestä. Tätä on pidetty suojatoimena suhteessa siihen, miten pitkään tietoja säilytetään passi- ja henkilökorttirekistereissä.

(33) Valiokunnan käytännön mukaan laajamittainen, erittelemätön, pitkäaikainen ja rajoittamaton tietojen säilyttäminen yhdistettynä viranomaisten erittelemättömään ja rajoittamattomaan pääsyyn näihin tietoihin on valtiosääntöisesti ongelmallinen (PeVL 20/2016 vp, PeVL 18/2014 vp). Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (PeVL 13/2017 vp, s. 6).

(34) Valiokunta on pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 51/ 2018 vp, PeVL 13/2017 vp). Valiokunta on myös säilytysaikoja arvioidessaan nostanut esiin, että biometristen tunnisteiden rekisteröinti merkitsee lisäksi erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä (PeVL 13/2017 vp, PeVL 29/2016 vp).

(35) *Hallituksen esityksessä ei varsinaisesti perustella käsittelyrajoituksen asettamista 10 vuoteen muuten kuin suojatoimella. Vaikka sinällään kysymys ei ole varsinaisesta säilytysaikasäännöksestä, tulisi käsittelyoikeuksiakin koskevat säännökset perustella aikamääreen osalta hyväksyttävällä tavalla, koska kysymys on henkilötietojen suojaan vaikuttavasta seikasta. Ilman erityisiä syitä 10 vuoden käsittelymahdollisuutta voidaan pitää pitkänä aikana.*

26.3.2026

Tomi Voutilainen
julkisoikeuden professori, dosentti